

Kîthoomo Kîa
Ûmenyo Bwa Nthî
Kîraci kîa Mbere
Îbuku rîa Mwarimû

ISBN: 9966-00-228-6
Published by
BTL (E.A.)
P.O. Box 44456 Nairobi, Kenya

KÎTHOOMO KÎA
ÛMENYO BWA NTHÎ
KÎRACÎ KÎA MBERE
Îbuku rîa Mwarimû

Social Studies Guide
in Tharaka Language

**KÎTHOOMO KÎA
ÛMENYO BWA NTHÎ
ÎBUKU RÎA MWARIMÛ KÎRACI KÎA MBERE**

**Standard
1
Teacher's Guide**

**Social Studies
in Tharaka Language**

Written by: Mrs Ann Kieria, Francis Kiriga, Grace Ngoci
& Jennifer Makia

Compiled by: Patrick Kanampiu & Joseph Mbijiwe

Edited by: Tharaka MTE Staff

Layout Assistant: Janet Sweet

First Edition, 2012
ISBN 9966-00-228-6

Published by
Bible Translation & Literacy (E.A.)

P.O. Box 44456, Nairobi, Kenya.
© BTL, 2012

Funded by:
ONEBOOK

PREFACE

This Standard One **Social Studies** Teacher's Guide is written in accordance with the Standard One Syllabus by the Kenya Institute of Education (KIE). The book is divided into 7 units. Each unit deals with a major topic. These 7 main topics that the book covers are: ***Home, Our Family, Family Needs, Family Possessions, Our School, Safety on the Way to School*** and ***Important Features***. The topics are divided into sub-topics and the various topics are further sub-divided into lessons.

This book was written to help teachers in Tharaka lower primary schools in teaching **Social Studies** using Kĩĩtharaka as a medium of instruction. This is in line with the requirement of the Ministry of Education that pupils in lower primary schools learn in the language of the catchment area.

This book and others in this series are culturally relevant to Tharaka situation. They are not only written in Kĩĩtharaka but they use examples familiar to Tharaka children.

This is a teacher's guide that has instructions to the teacher on how to disseminate the contents of the pupil's book to the learners.

I would like to appreciate and acknowledge the contribution by various partners in developing this book and others in Kĩĩtharaka series. Among these are Tharaka MTE Writers Panel, BTL Tharaka staff, Tharaka South and Tharaka North District Education Officials, our funding partners, Bible Translation & Literacy (E.A.) and our other various partners.

I most sincerely thank all those who took part and gave all manner of support in the development of this book.

God bless you all.

Onesmus Kamwara
BTL Tharaka Project Leader

KÎMENYITHIA

Îbuku rîrî rîa mwarimû rîa **Ûmenyo bwa Nthî** rîa Kîraci Kîa Mbere rîandîkîitwe rîkîthiingatagîira sîrabasi ya Kîraci kîa Mbere ya 'Kenya Institute of Education' (KIE). Rîgaûkanîitue icuncî mûgwanja. Na wa kîra gîcuncî kîrî na kîthoomo gîakîo. Ithoomo bira birî îbukuuni rîrî i: ***Mûciî, Mûciî wetû, Moobatu Ma mûciî wetû, Into bia mûciî wetû, cukuru yetû, Kûrigîria ûgwati ûthiîte kana gumîite cukuru na Into bira bionekaga rîonthe njîraani tuumîite cukuru.*** Ithoomo bibi ibigaûkanîitue biauma reeconi inyiingî.

Îbuku rîrî rîandîkirwe rîa gûteetheeria aarimû ba iraci bia mwambîirio bia cukuru cia Tharaka kûrutana **Ûmenyo bwa Nthî** bagîtûmagîra rwaria rwa Kîitharaka. Ûgu i kûriingana na watho bwa rwong'i rwa Kîthoomo atî aana ba iraci bia mwambîirio babatîirue barutanwa na rwaria rûa rwaragua n'antû ba bantû agu cukuru îrî.

Îbuku rîrî na mara mangî marî mûbangooni ûyû ma Kîitharaka maandîkîitwe bûra mwana wa Tharaka aûmba kûmeerewa bwega mûno. Maandîkîitwe na rwaria rwa Kîitharaka na magîtûmagîra ngerekano ira aana ba Tharaka bamenyanîrîtie nacio.

Rîrî n' îbuku rîa mwarimû rîra rîrî na mataaro ma kwonia mwarimû bûra aûmba kûrutana mantû mara marî îbukuuni rîa mûrutwa.

Ingûcookeria antû bara bateetheereetie kwandîka îbuku rîrî na Mabuku mara mangî ma mûbango ûyû wa Kîitharaka nkaatho inyingî mûno. Nabo i bo: Gîkundi kîa arimû kîa aandîki ba Kîitharaka, aruti ngûgî ba BTL Tharaka, anene ba kîthoomo ndeni ya Ndicitirîti cia Tharaka ya Naiti na ya Neegûrû, antû bara bateethagîiria na mbia, BTL na bangî baingî. Ingûcookeria antû bonthe bara bateetheereetie na njîra mwanya mwanya, wandikî bwa îbuku rîrî nkatho inyiingî mûno.

Ngai abûthaarime bwinthe,

Onesmus Kamwara
BTL Tharaka Project Leader

FOREWORD

For the last ten years Bible Translation and Literacy (BTL) has partnered with the Government of Kenya in implementing Mother Tongue Education (MTE) in schools among the Tharaka community.

This Standard 1 Social Studies teacher's book in Kĩitharaka was developed by teachers, education officials from the Tharaka programme area and BTL staff and consultants. Earlier, before the production of the books in this series, BTL worked with the community whose language was previously unwritten to develop and produce a functional and acceptable orthography (writing system).

It is my hope that this book will lay a strong foundation to enable teachers to teach Social Studies. It is my desire to see that these books will become a stepping stone to the greater success and performance in the children's future learning process. The use of Mother Tongue in teaching and learning in schools has proved to enable learners to easily take their first steps in learning how to read, write and familiarize themselves with the social environment around them.

I believe that good quality learning is not only aimed at enabling the learners to be competent, productive and successful in their exams; but also at encouraging diversity and developing a generation of citizens who are proud of and well rooted in their cultural and traditional heritage.

I recognize and applaud the healthy partnerships that BTL has had with the Ministry of Education as represented by the Education Officials and the teachers. On behalf of BTL, I take this opportunity to thank all our partners for having tirelessly and selflessly contributed to the development, editing and production of this student book. I hope this contribution will go a long way to improve the quality of life through cultural and socio-economic development.

Rev. Peter Munguti
General Secretary,
Bible Translation and Literacy (BTL)
February 2012

MARA MARÎ KU

GÎCUNCÎ KÎA MBERE: Mûciî.....	1
GÎCUNCÎ KÎA BIÎRÎ: Antû ba mûciî wetû.....	8
GÎCUNCÎ KÎA BITHATÛ: Moobatu ma mûciî yetû na aki cia aana.....	10
GÎCUNCÎ KÎA BINNA: Into bia mûciî wetû.....	14
GÎCUNCÎ KÎA BITAANO: Cukuru yetû	188
GÎCUNCÎ KÎA BITHANTHATÛ: Kûrigîria ûgwati ûthiîte kana gumîite cukuru	26
GÎCUNCÎ KÎA MÛGWANJA: Into bira bionekaga rionthe nîiraani tûthiîte cukuru	28

GÎCUNCÎ KÎA MBERE: Mûciî

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

A. Mûciî wetû

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- (i) Kwereeca mûciî i mbi.
- (ii) Kûgweta into bia mûciî.
- (iii) Kûrûtha mîbuanano ya nyomba mwanya mwanya.

Biugo bia gîtûmi

- (i) Mûciî
- (ii) Into bia mûciî
- (iii) Mîthemba mwanya mwanya ya nyomba.

Kûthooma /kûthoomithia

- Kûriûngîra mûciî ûra ûrî akubî na cukuru.
- Mwarimû eere aana kûra bathiîte kwona.
- Kûringa mbica ya mûciî.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ga 1-2
- Mbica ya mûciî
- Ntûûra îra îrî akubî.

Ngûgî ya kûruta

Arutwa barûthe mîbuanano ya mîciî mwanya mwanya.

B. Mîthemba ya nyomba

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- (i) Kûgweta mîthemba ya nyomba mwanya mwanya.
- (ii) Kwonania mîthemba ya nyomba mwanya mwanya.
- (iii) Kûringa mbica cia nyomba mwanya mwanya.

Biugo bia gîtûmi:

- Matubaarî
- Ntaga
- Mpando
- Mbaaû
- Nyaki
- Maiga

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Kûriûngîra mîciî îra îrî akubî na cukuru boone mîthemba ya nyomba mwanya mwanya.
- (ii) Arutwa bagwete mîthemba ya nyomba mwanya mwanya.
- (iii) Arutwa baringe mbica ya nyomba mwanya mwanya.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ga 3-4
- (ii) Mbica cia mîthemba ya nyomba mwanya mwanya
- (iii) Nyomba ciongwa.

Ngûgî ya kûruta

- Gweta mîthemba mwanya mwanya ya nyomba îra yonekanga wetû.
- Ringa mbica cia mîthemba ya nyomba mwanya mwanya.

C. Into bira bitûmagîrwa waaka (nyomba)**Îgiita:** Reconi ciîrî (2)**Mworooto:** Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- Kûgweta into bira bitûmagîrwa waaka nyomba mwanya mwanya.
- Kûringa mbica cia into bimwe bira bitûmagîrwa waaka nyomba mwanya mwanya.
- Kwonania into bira bitûmagîrwa waaka nyomba.

Biugo bia gîtûmi: Cimiti, yiiga, mûthaanga, ndigi, mûcumaarî, mabaati, nyaki, mbaaû.

Kûthoomithia/kûthooma

- (i) Kûriûnga cukuru arutwa bakîonaga into mwanya mwanya bia waaka.
- (ii) Arutwa bagwete into mwanya mwanya bia waaka.
- (iii) Kwaranîria îgûrû rîa into mwanya mwanya bira bitûmagîrwa waaka nyomba.
- (iv) Ngono.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ga 4
- Mbica cia into bia waaka
- Into biongwa.

Ngûgî ya kûruta

Kûgweta into mwanya mwanya bira bitûmagîrwa waaka.

D. Tûnyomba twa ndeni ya nyomba

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- Kûgweta tûnyomba mwanya mwanya tûra tûrî ndeni ya nyomba.

Biugo bia gîtûmi:

- Kîrugîro
- Kîthaambîro
- Kîoro
- Kûmaama

Kûthoomithia/kûthooma

- Arutwa bagwete mariîtwa ma tûnyomba mwanya mwanya
- Mwarimû eereece arutwa (ngûgî cia) tûnyomba mwanya mwanya.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ga 5
- (ii) Mbica ya nyomba na tûnyomba/tûruumu twayo.

Ngûgî ya kûruta: Mûrutwa agwete mariîtwa ma tûnyomba mwanya mwanya.

E. Into bira bionekanaga ndeni ya kîra kanyomba

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba kûgweta into bira bionekanaga ndeni ya kîra kanyomba.

Biugo bia gîtûmi:

- Gîtanda
- Mûkondoro
- Tauro/taurû
- Kaabati
- Maarî
- Nkû
- Makara
- Nyûngû
- Kîbaanga

Kûthoomithia/kûthooma

- (i) Arutwa bagwete into bira birî tûnyombani twa nyomba ciao.
- (ii) Mwarimû eereece into bira biîgagua birî bia tûnyomba mwanya mwanya.
- (iii) Kûringa mbica.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ga 6-8
- (ii) Mbica
- (iii) Into biongwa

Ngûgî ya kûruta

- Gweta tûnyomba mwanya mwanya twa nyomba.
- Gweta into bira bikaraga tûnyomba mwanya mwanya.

F. Baita ya nyomba

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba kûgweta na kwereeca baita ya/cia nyomba.

Biugo bia gîtûmi: Mwathû, mbura, ruuo, aamba, nyamû inthûûku, kwaiga.

Kûthooma/kûthoomithia

- Kuuma ome ya kîraci.
- Mwarimû abaûrie mwanya wa barî kîraciini ndeni na barî ome.
- Kwaranîria îgûrû rîa baita ya nyomba.
- Rwîmbo/rûgono.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ga 8
- (ii) Mbica îkîonanagia baita ya nyomba.

G. Kûrî nyamû twakagîra nyomba

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- (i) Kûgweta mariîtwa ma nyamû ira ciakagîrwa nyomba.
- (ii) Kûringa nyomba ya kurû, njûgû, ngûkû, kana ngûrwe.

Biugo bia gîtûmi: Nyomba ya:

- Ngûkû
- Kurû
- Ngûrwe
- Njûgû.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Kûûria na kûgweta mariîtwa ma nyamû ira ciakagîrwa nyomba.
- (ii) Kûriûnga na kwona nyomba mwanya mwanya cia nyamû.
- (iii) Kûringa mbica cia nyomba cia nyamû.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ga 8-9
- Mbica cia nyomba cia nyamû
- Nyomba ciongwa cia nyamû.

Ngûgî ya kûruta: Arutwa bagwete mariîtwa ma nyamû ira twakagîra nyomba. Nyamû ta: kurû, ngûrwe, ngûkû.

H. Mathaga ma ngûgî cia mûciî

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:-

- (i) Kwonania mathaga ma ngûgî cia mûciî.
- (ii) Kuuga bûra mathaga ma ngûgî cia mûciî matûmagîrwa.

Biugo bia gîtûmi: Kûrîma, mûceengi, mîkua, mîro.

Kûthooma/kûthoomithia:

- Mwarimû ooneerie arutwa mathaga mwanya mwanya nabo bagwete mariîtwa maamo.
- Arutwa baringe mbica cia mathaga.
- Ngono na nyîmbo cia mathaga.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- (i) Îbuku rîa mûrutwa.
- (ii) Mbica cia mathaga.
- (iii) Mathaga mongwa.

Ngûgî ya kûruta:

- (i) Kûringa mbica cia mathaga.
- (ii) Kûgweta mîtûmîre ya mathaga.

J. Kûrigîria ûgwati mûciî

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- (i) Kûgweta njîra mwanya mwanya cia kûrigîria ûgwati mûciî.

- (ii) Kûgweta into mwanya mwanya bira bireetaga ûgwati mûciî.
Into ta mwanki, citima.

Biugo bia gîtûmi:

- Citima
- Ndagwa
- Mathaga maûgî
- Rwinci/ruunci
- Mwanki

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Kûgweta into bira bireetaga ûgwati mûciî.
(ii) Kwaranîria njîra cia kûrigîria ûgwati mûciî.
(iii) Kûûria na kûgweta into bira bireetaga ûgwati mûciî.

Into bia kûthoomithia/kûthooma

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ga 10
(ii) Mbica
(iii) Ngono/nyîmbo

Ngûgî ya kûruta:

Mwarimû eetîgîrie macookio mara maagîrîte ma biûria bira birî îbukuuni
rîa mûrutwa karatati ga 10-11.

GÎCUNCÎ KÎA BIÎRÎ: Antû ba mûciî wetû

A. Mîthemba ya antû ba mûciî

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- (i) Kwereca mûciî i mbi
- (ii) Kûgweta mîthemba înnâ ya mîciî.

Biugo bia gîtûmi: Mûciî, cokora, maama, mûkûrû, cûcûcû (mwanake)

Kûthoomithia/kûthooma

- (i) Mwarimû eerece riîtwa mûciî i ta kuuga ata.
- (ii) Arutwa beerece antû ba mûciî wao
- (iii) Mwarimû na arutwa baaranîrie îgûrû rîa mîthemba ya antû ba mûciî.
- (iv) Arutwa bariinge mbica ya antû ba mûciî wao.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ga 12
- (ii) Mbica ya mûciî

Ngûgî ya kûruta

Mwarimû eetîgîrie macookio monthe mara maagîrîte.

B. Ngûgî cia antû ba mûciî

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto:- Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba kûgweta na kwereeca ngûgî cia antû ba mûciî.

Biugo bia gîtûmi:

Gûteethania, ngwatanîro, kûûnga, kûrîma, kûrîithia, gûkama, waaka.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Mwarimû aûrie arutwa bagwete ngûgî mwanya mwanya ira antû ba mûciî barutaga.

- (ii) Mwarimû eerecece ngûgî ira antû ba mûciî barutaga.
- (iii) Arutwa barûthe mûceetho wa antû ba mûciî bakîruta ngûgî cia mûciî.

Into bia kûthoomithia/kûthooma:

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 14
- Mbica ya antû ba mûciî bakîruta ngûgî.

Ngûgî ya kûruta:

- (i) Kûrîma, waaka nyomba, kûruga, gûkama, kûthia, na ciingî imbiingî (mwarimû eetîgîirîe macookio mara maagîrîte)
- (ii) Mwarimû eetîgîirîe îcookio rîonthe rîra rîega.
- (iii) Mwarimû eetîgîirîe rûgono runthe kuuma kîrî mûrutwa.

C. Nyambura cia mûciî

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- Kûgweta biatho mwanja mwanja bia mûciî.
- Kwereca itûmi bia nyambura mûciî.

Biugo bia gîtûmi: Nyambura, kûbaatithua, wiki, ntaano, mathiko, nthûmbi

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Mwarimû eerecece nyambura i mbi.
- (ii) Mwarimû eere arutwa nyambura cia mûciî ira aiyî.
- (iii) Mwarimû eerecece nyambura mwanja mwanja cia mûciî.
- (iv) Kûrûtha mûceetho wa nyambura mwanja mwanja.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 17
- Mbica ya biatho bia nyambura mwanja mwanja.

Ngûgî ya kûruta:

- (i) Ntaano cia aiyî, wiki, mathiko na ciingî inyingî.
- (ii) Mwarimû eetîgîirîe îcookio rîonthe rîega.
- (iii) Mathiko.

GÎCUNCÎ KÎA BITHATÛ: Moobatu ma mîciî yetû na aki cia aana

A. Moobatu ma mîciî

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta moobatu mathatû ma mîciî.

Biugo bia gîtûmi: Irio, nyomba, nguo, ûgima, mpîndî, mûrugutîra, ûtheri.

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Mûrutwa agwete moobatu ma mîciî wao.
- (ii) Mwarimû eerece moobatu mwanja mwanja ma mîciî.
- (iii) Mwarimû atongorie arutwa kwaranîria îgûrû rîa moobatu ma mîciî yao.
- (iv) Arutwa baringe mbica cia:- nguo, nyomba, irio.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 21
- Irio mwanja mwanja, nguo
- Mbica na bîngî bîingî

B. Bûra tûûmba kwingia moobatu ma mîciî

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta njîra mwanja mwanja cia kwingia moobatu ma mîciî yetû.

Biugo bia gîtûmi: Kûrîma, kûgûra, kûrîithia, gûtuma, waaka, gûkombora.

Kûthoomithia/kûthooma:

- (i) Mwarimû aûrie arutwa ngûgî ira antû barutaga kaingo baingia moobatu mao.

- (ii) Mwarimû eereece ngûgî mwanya mwanya ira antû barûthaga kaingo baingia moobatu maaao.
- (iii) Arutwa bagwete njîra ciakwingia moobatu ma mûciî.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 25
- Mbica cia thoko, gûtega makûyû, kûrîma na biingî ta bibu.

Ngûgî ya kûruta:

- (i) Irio, rûûyî, nguo na nyomba
- (ii) I mbûthû
- (iii) I ndito
- (iv) Waaka, gûkombora, kûgûra, gûtigîrwa.

C. Moorito mara twonaga rîra tûkiingia Moobatu ma mîciî

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba kûgweta moorito mara twonaga rîra tûkiingia moobatu ma mîciî yetû.

Biugo bia gîtûmi: Mbia, ûthao, ûkîa, mbura, mîinda.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Arutwa bagwete moobatu ma mîciî.
- (ii) Mwarimû na arutwa baaranîrie îgûrû rîa moorito mara antû boonaga bakiingia moobatu ma mîciî.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

Îbuku rîa mûrutwa karatati ga 27

D. Kûthiria moorito mara twonaga rîra tûkiingia moobatu ma mîciî

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa kaûmba kûgweta bûra tûûmba kûrûtha kûthiria moorito mara twonaga tûkiingia moobatu ma mîciî.

Biugo bia gîtûmi: Kûmenyeera, gûtûmîra, kûûmba, gûtigaria, kwaiga.

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Mwarimû na arutwa baaranîrie îgûrû rîa kûthiria moorito mara antû ba mûciî boonaga rîra bakiingia moobatu ma mûciî.
- (ii) Arutwa bagwete moorito mamu.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 28

E. Ômenyeeri bwa aana mûciî[ni]

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta bûra babatîrue bamenyeera mûciî.

Biugo bia gîtûmi: kwendwa, kîthaarimo, kûmenyeera.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Mwarimû aûrie arutwa bûra bamenyagîrwa mûciî.
- (ii) Kwaranîria îgûrû rîa kûmenyeerwa kwa aana mûciî.
- (iii) Arutwa bagwete bûra aana babatîrue kûmenyeerwa mûciî.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 28
- Mbica ya mwana ûmûmenyeere na mwana atarî mûmenyeere.

F. Mîkarîre îmîega ndeni ya mûciî

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta mîkarîre îmîega ndeni ya mûciî.

Biugo bia gîtûmi: Kwathîka, gûtîîya, ibwega, ndekera, inkûroomba, nthikîria.

Kûthooma/kûthoomithia

- Arutwa bagwete mîkarîre îmwega mûciî.
- Mwarimû eereece biugo biega bia mûkarîre ûmwega mûciî.
- Arutwa barûthe mûceetho wa mûkarîre ûmwega mûciî.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 29
- (ii) Mbica

G Aki cia aana

Îgiita: Reconi îmwega (1)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta aki cia aana.

Biugo bia gîtûmi: Aki, riîtwaga, kûthekania, kûromba Ngai, cibitaarî, kûmenyeera, kîthoomo.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Mwarimû eereece arutwa aki cia aana i mbi.
- (ii) Arutwa bagwete aki cia aana.
- (iii) Mwarimû ainithie rwîmbo/mûceetho.
- (iv) Gûtûmîra muntû mûgeni kwarîria arutwa.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 30
- Mbica
- Muntû mûgeni
- Into bia mûceetho

Ngûgî ya kûruta:

- Ûkîa, ûthao, mbura, aana baingî
- Irio, nguo, wendo, ûmenyeeri
- I bwega
- Ndekera
- Kûmenyeerwa, kûthoomithua, kwirwa cibitaarî

GÎCUNCÎ KÎA BINNA: Into bia mûcîi wetû

A. Nyamû cia mûcîi

Îgiita: Reconi ciîrî (2).

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta nyamû cia mûcîi.

Biugo bia gîtûmi:

Nyamû, kurû, mbaka, mbûri, ng'ombe, ng'ondû, njûgû, îng'ooi, ngûrwe.

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Arutwa bagwete nyamû cia mûcîi.
- (ii) Mwarimû eerece nyamû mwanja mwanja cia mûcîi.
- (iii) Baaranîrie into bira nyamû cia mûcîi itweyaga.
- (iv) Arutwa baringe mbica cia nyamû cia mûcîi.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 33
- Nyamû ciongwa (cukuru)
- Mbica cia nyamû.

Ngûgî ya kûruta:

- (i) Ng'ombe, mbûri, ng'ondû, ngûkû, ngûrwe
- (ii) Makome, mbia, thaabu
- (iii) Kurû, mbaka
- (iv) Ng'ombe

B. Into bia nyomba

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto: Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta into bia nyomba.

Biugo bia gîtûmi:

Cûûria, kîraî, kameeme, gîkombe, gîtî, taa, gîtanda, neeti, nyûûngû, meetha.

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Arutwa bagwete into bia nyomba.
- (ii) Baaranîrie mantû îgûrû rîa into bia nyomba.
- (iii) Arutwa baringe mbica cia into bia nyomba kana baûmbe.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 36
- (ii) Yûûmba
- (iii) Into biongwa, mbica.

Ngûgî ya kûruta:

- (i) Cûûria, gîtanda, meetha, nyûngû
- (ii) gîtanda
- (iii) kîraî
- (iv) mbica ya nyûngû, ya meetha

C. Ngûgî cia antû ba mûciî cia gwîteethia

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta ngûgî ira antû ba mûciî barutaga cia gwîteethia nacio.

Biugo bia gîtûmi:

Kwandîkwa, ndagîtaarî, mûcikaarî, arugi, abiacaara, abundi, ategi

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Arutwa bagwete ngûgî ira aciaari bao barutaga mûciî.
- (ii) Baaranîrie îgûrû rîa ngûgî ira aciaari bao barutaga mûciî cia gwîteethia.
- (iii) Arutwa bariinge mbica cia antû bakîrutaga ngûgî mwanya mwanya.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 38
- (ii) Mbica

Ngûgî ya kûruta

- (i) Mûtegi wa mîatû/ makûyû
- (ii) (a) Kûthoomithia (b) Kûragûrîra aayie.
- (iii) Kûrîma
- (iv) Waaka kana gûtuma.

D. Ûmenyeeri bwa into bia mûciî

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta njîra cia kûmenyeera into bia mûciî.

Biugo bia gîtûmi: kîraaro, ndaawa, kûmuunta, gûtirimbara, kûnenkera, kûthaambia, T.V.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Arutwa bagwete into bia mûciî.
- (ii) Kwaranîria îgûrû rîa ûmenyeeri bwa into bia mûciî.
- (iii) Mwarimû oonanîrie kûmenyeera into bia mûciî.
- (iv) Mûceetho.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 43
- Mbica
- Into biongwa.

Ngûgî ya kûruta

1. (a) Gûkundia rûûyî (b) gûkundia ndagwa (c) gûcinenkera irio
(d) gûciakîra
2. (a) Kûthaambia (b) kûbitûmîra bwega (c) kûthoondoka biathûûka.

E. Kwaiga mîciî îrî mîtheru na kûrigîria ûgwati

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kwona ûbatu bwa kwaiga mîciî îrî mîtheru na kûrigîria ûgwati.

Biugo bia gîtûmi:

Kwoya, kûbîithia, macere, mîrimo, mataame, kîbîndûbîndû, taibondi, gûteenderia, nkîroota, ing'arurî.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Arutwa bauge bûra baigaga ûtheru mîciî yao.
- (ii) Mwarimû baaranîrie na arutwa îgûrû rîa ûtheru bwa mûciî.
- (iii) Mûceetho wa kûtheria mûciî.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 45
- Into biongwa.
- Mbica.

Ngûgî ya kûruta:

- (i) Kîbîndûbîndû/taibondi.
- (ii) Gûtenderia.
- (iii) Njoka, mbea, rwagî
- (iv) ndeni

GÎCUNCÎ KÎA BITAANO: Cukuru yetû

A. Riîtwâ rîa cukuru yetû

Îgiîta: Reconi ciîrî (2)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:-

- (i) Kûgweta riîtwâ rîa cukuru yao
- (ii) Kuuga karûgono ga cukuru yao.

Biugo bia gîtûmi:

Cukuru, arutwa, aarimû, bendeera, ûtonga, mwanka.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Arutwa bauge riîtwâ rîa cukuru yao.
- (ii) Baaranîrie îgûrû rîa rîra cukuru înu yanjîirie/ yakîitwe na mbi.
- (iii) Baaranîrie n'antû barîkû bakaraga cukuru.
- (iv) Baringe mbica ya cukuru yao.

Into bia kûthooma/kûthoomithua

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 45
- (ii) Mbica ya cukuru
- (iii) Mûgeni

B. Ndwano cia cukuru na gîtûmi gîa cio

Îgiîta: Reconi ciîrî (2)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta ndwano cia cukuru na gîtûmi gîa cio.

Biugo bia gîtûmi

Îthandûkû rîa barûa, wîîgîgio, mbanji, kîbaaû.

Kûthooma/kûthoomithia

- Arutwa bagwete riîtwâ rîa cukuru yao.

- Kwaranîria îgûrû rîa ndwano mwanya mwanya ira itûmagîrwa ndeni ya cukuru.
- Mwarimû eereece gîtûmi kîa ndwano mwanya mwanya.
- Kûringa mbica cia kîbaaû gîa cukuru na mbanji.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- a. Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 49
- b. Mbica.

Ngûgî ya kûruta

Mwarimû na arutwa baarîirie ndwano ciingî ira itûmagîrwa cukuru.

C. Rûmenyeria rwa cukuru

Îgiita: Reconi ciîrî

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta mantû mara barûthaga kwanjîiria baaya cukuru mwanka rîra bakeenûka.

Biugo bia gîtûmi:

Rûmenyeria, gûciata, kûthooma, gûceetha, kûnogoka, kûrîa.

Kûthooma/kûthoomithia:

- a. Arutwa beereece mantû mara barûthaga kwanjîiria baakinya cukuru mwanka rîra beenûkaga.
- b. Mwarimû eereece mantû mara marûthagwa ntugû cionthe irî rûmenyeria rwa cukuru.
- c. Mûceetho/rwîmbo.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 50

Ngûgî ya kûruta

Mwarimû na arutwa baarîirie rûmenyeria rwa cukuru yao.

D. Antû bara barî cukuru yetû na ngûgî ciao

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- (i) Kûgweta antû bara barî cukuru yao.
- (ii) Ngûgî îra antû babu barutaga.

Biugo bia gîtûmi:

Mûrutwa, aciaari, mûcûûbîri, mûrugi.

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Arutwa bagwete antû bara barî cukuru yao.
- (ii) Mwarimû na arutwa baarîirie antû bara barî cukuru na ngûgî ira barutaga.
- (iii) Mûceetho.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 51
- (ii) Mbica cia antû ba cukuru barî ngûgîini ciao.
- (iii) Mûceetho.

E. Kîraci gîetû

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- Kwereeca bûra kîraci kîao gîakîitwe.
- Kûgweta into bira birî kîracini kîao.

Biugo bia gîtûmi:

Kîraci, kîbaaû, maiga, itî, nacarî, mawatho, gûcuuria, rûthingo, thirikaarî.

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Arutwa beereece bûra kîraci kîao gîakîitwe.
- (ii) Arutwa bagwete into bira birî kîracini kîao.
- (iii) Baaranîrie bira bakaragîra kîracini kîao.

(iv) Arutwa bagwete ara kîbaaû gîcuurîitue kîracini kîao.

Into bia kûthooma/kûthoomithua

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 51
- Into biongwa
- Mbica

Ngûgî ya kûruta

Mwarimû eetîgîirîe îcookio rîonthe rîra rîagîrîte.

F. Antû ba kîraci gîetû

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba:

- Kuuga kîraci kîao kîri na arutwa bagana.
- Kûgweta mariîtwa ma arutwa ba kîraci kîao.
- Kûûga twaarî na twîyî twa kîraci kîao i tûgana.
- Kûuga n'ûû mûtoongoria wa kîraci kîao.

Biugo bia gitûmi:

Twaarî, twîyî, Mûrutwa mûtoongoria

Kûthooma / kûthoomithia:

Mwarimû atoongoreerie arutwa kwaranîria îgûrû rîa:

- Naamba ya arutwa ba kîraci.
- Naamba ya twaarî na twîyî twa kîraci.
- Mûrutwa mûtoongoria wa kîraci kîao.

Into bia kûthoomithia.

Arutwa ba kîraci, kîbaaû

Macookio ma biûria:

1. Mwarimû eetîgîirîe kûringana na arutwa ba kîraci gîake.
2. Mwarimû eetîgîirîe kûringana na mûrutwa mûtoongoria wa kîraci gîake.
3. Gwa ta agu îgûru.

G. Bûra tûkaraga nthî kîraciini

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûringa mbica ya mûbangîre wa bûra bakaraga nthî kîraciini kîao.

Biugo bia gîtûmi:

Kûthooma bwega, gîtî kîa mwarimû, kîbaaû, mûtongoria.

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Mwarimû eerece mûbangîre wa kîraci.
- (ii) Arutwa baaranîrie bûra bagaakara nthî kîraciini.
- (iii) Arutwa bagwete na boonanie ara mwarimû wao akaraga.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 54
- (ii) Arutwa bo bongwa.
- (iii) Itî
- (iv) Mbica

Ngûgî ya kûruta:

Mwarimû eetîgîirie îcookio rîonthe rîra rîagîrîte.

H. Mawatho ma kîraci gîetû

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- Mawatho ma kîraci kîao.
- Kûgweta baita ya mawatho kîraciini kîao.

Biugo bia gîtûmi:

Mawatho, nthoni, kûromba rûûtha, kûringaringa mûrango, ûtigaaceererwe, ûtikaayoge, ûtikaarûe, kwathîkîra aarimû, ûtikaiye.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Arutwa bagwete mawatho ma kîraci kîao.
- (ii) Mwarimû eereece baita ya mawatho ma kîraci kîao.
- (iii) Mwarimû eereece mawatho ma kîraci kîao.
- (iv) Arutwa bagwete mawatho mara beendaga na mara bateendaga.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 55
- Arutwa bongwa
- Mbica

Ngûgî ya kûruta:

Mwarimû eetîgîrîe îcookio rîonthe rîra rîagîrîte.

I. Ngûgî cietû ta arutwa kîraciini

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto:

Mûthiani kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kwonania ngûgî cia arutwa ba kîraci gîake.

Biugo bia gîtûmi:

Kwaranîria, kûgwatanîra, kûthooma, kûbuuta, kwathîkîra, gûciata.

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Arutwa bagwete ngûgî ira barutaga ta arutwa ba kîraci kîao.
- (ii) Mwarimû aaranîrie na arutwa îgûrû rîa ngûgî ya mûrutwa kîraciini.
- (iii) Arutwa barûthe mîceetho ya ngûgî cia arutwa ba kîraci kîao.

Into bia kûthooma/kûthoomithia:

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 56
- Mbica cia ngûgî cia arutwa kîraciini.
- Arutwa kîraciini.

J. Kûtheria kîraci

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta njîra cia kûtheria kîraci.

Biugo bia gîtûmi: Gûciata, maciati, ntaame, rûûyî, kîraî, ndoo.

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Arutwa bagwete into bira bitûmagîrwa kûtheria kîraci.
- (ii) Mwarimû ateetheerie arutwa kwereca bûra kîraci kîtheragua.
- (iii) Arutwa batherie kîraci/ barûthe mûceetho wa kûtheria kîraci.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 57
- Into biongwa bia kûtheria kîraci
- Mbica îkîonanagia kûtheria kîraci.

Ngûgî ya kûruta:

Arutwa batherie kîraci batongorereetue i mwarimû.

K. Kûmenyeera into bia kîraci gîetû

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta njîra mwanya mwanya cia kûmenyeera into bia kîraci kîao.

Biugo bia gîtûmi:

Kûûraga iyici, kuunaanga itî, kûmenyeera mabuku, kûbaanga mabuku.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Arutwa bagwete njîra cia kûmenyeera into bia kîraci.
- (ii) Kwaranîria îgûrû kûmenyeera into bia kîraci.
- (iii) Kûringa mbica cia into bia kîraci.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 58
- Into biongwa bia kîraci.
- Mbica cia into bia kîraci.

Ngûgî ya kûruta:

Mwarimû atongoreerie arutwa kûgweeta njîra ya kûmenyeera kîraci kîao.

L. Mûbaango wa ithoomo na mathaa kîraciini

Îgiita: Reconi ciîrî(2)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî, mûrutwa akaûmba kwereeca mûbaango wa ithoomo na mathaa bûra ûtûmagîrwa cukuru.

Biugo bia gîtûmi

Mathaa, ithoomo, kînogoko, mûbangîre, mûbaango.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Mwarimû ooneerie arutwa mûbaango wa ithoomo na mathaa na abaûrie biûria.
- (ii) Arutwa bagwete icuncî mwanya mwanya bia mûbaango wa ithoomo na mathaa.
- (iii) Arutwa bakoobie mbica ya mûbaango wa ithoomo na mathaa.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 59
- Mbica cia ya mûbaango wa ithoomo na mathaa

Ngûgî ya kûruta

Arutwa bakoobie mûbaango wa ithoomo na mathaa.

GÎCUNCÎ KÎA BITHANTHATÛ: Kûrigîria ûgwati ûthiîte kana gumîte cukuru

A. Bûra tûthiyyaga cukuru

Îgiita: Reconi îmwê (1)

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta nîra mwanya mwanya ira batûmagîra gûkinya cukuru na gûcooka mûciî.

Kûthooma/kûthoomithia:

- (i) Arutwa bagwete nîra ira batûmagîra gûkinya cukuru na gûcooka mûciî.
- (ii) Mwarimû na arutwa baaranîrie îgûrû rîa mîthiîre ya cukuru.
- (iii) Arutwa barûthe mûceetho.
- (iv) Mwarimû atongoreerie arutwa kûringa mbica cia mîthiîre ya cukuru.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- (i) Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 62
- (ii) Into biongwa ta nkaarî, baicikiri...
- (iii) Mbica ikîonanagia mîthiîre ya cukuru.

B. Kwîmenyeera barabarani

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworoto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kwîmenyeera barabarani.

Biugo bia gîtûmi: Kwîmenyeera, rûteere, gatîgatî, ûrîo, mîtuana, kîthiooro, kûthekania, gûkerania.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Arutwa bagwete bûra beemenyagîra barabarani.
- (ii) Mwarimû na arutwa baaranîrie îgûrû rîa kwîmenyeera barabarani.
- (iii) Mûceetho wa barabarani.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 63
- Mbica
- Mûceetho wa gûkerania barabara.

Ngûgî ya kûruta

- Magûrû
- Kwîraithîra
- Mîtuana
- Ûrîo

C. Moogwati ma kwaria na kûthiyania na antû ûtaiyî

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta moogwati ma kwaria na kûthiyania na muntû ûtaiyî.

Biugo bia gîtûmi:

Kwînyangua, kwiya, baangi, ncoobi, thigara, ûmaraaya.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Arutwa bagwete moogwati ma kwaria na muntû bataiyî.
- (ii) Mwarimû eerece arutwa mantû mara batabatîrue baaria na antû bataiyî.
- (iii) Arutwa baringe mbica cia antû batarî beega.
 - Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 65
 - Mbica cia antû bathûûku, into bithûûku bira antû baba banenkanagîra
 - Mûceetho wa muntû ûtaiyî.

Ngûgî ya kûruta:

- (a) Ûrege na uume aakubî n'we.
- (b) Mwarimûeetîgîrîe îcookio rîonthe rîra rîagîrîte.
- (c) Nwa bathûkie kaana bakathi nako.
- (d) Nwa beenyangie kaana.
- (e) Nwa baiye into bia kaana.

GÎCUNCÎ KÎA MÛGWANJA: Into bira bionekaga rîonthe nîiraani tûthiîte cukuru

A. Bimwe bia into bira twonaga nîiraani tûthiîte cukuru

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba:

- (i) Kûgweta into oonaga nîiraani athiîte cukuru.
- (ii) Kwathûrana bira biûmbiîtwe i Ngai na bira biûmbiîtwe i muntû.

Biugo bia gîtûmi: Mîthitû, maria, ndagaca, mîaranthî, mîciî, kîthaka.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Arutwa bagwete into bira boonaga rîonthe nîiraani bathiîte cukuru.
- (ii) Mwarimû na arutwa baaranîrie îgûrû rîa into bira bionekaga nîiraani ya cukuru.
- (iii) Mwarimû eereece into bira biûmbiîtwe i Ngai na bira birûthiîtwe n'antû.
- (iv) Kûringa mbica.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 68
- Mbica
- Into biongwa

Ngûgî ya kûruta

Kûringa mbica cia into mwanya mwanya.

B. Itûmi bia into bira bionagwa nîiraani kîrî antû

Îgiita: Reconi ciîrî (2)

Mworooto:

Mûthiani wa kîthoomo gîkî mûrutwa akaûmba kûgweta itûmi bia into bira bionagwa nîiraani.

Biugo bia gîtûmi:

Irîma, miuro, ndagaca, mîthitû, ithaka, mîako, nduka, mootîiri, cukuru, thoko, mîinda.

Kûthooma/kûthoomithia

- (i) Arutwa bagwete itûmi bia into bimwe bira boonagwa njîraani bathiîte cukuru.
- (ii) Mwarimû na arutwa kwaranîria îgûrû rîa itûmi bia into bira bionagwa njîraani.
- (iii) kûringa mbica
- (iv) kwina rwîmbo.

Into bia kûthooma/kûthoomithia

- Îbuku rîa mûrutwa karatati ka 69
- Mbica ya into bira bionagwa njîraani.
- Into biongwa.

Ngûgî ya kûruta:

Mwarimû eetîgîirie macookio monthe mara maagîrîte.

